

sadalmi életében kialakult és elfogadott hagyományos jelekkel juttatták kifejezésre, s mindez a legtöbb esetben alapjait képezte a későbbi, végleges párkapcsolatnak.

A fentiekben megkíséreltem az erdélyi unitárius népünknek húsvéti ünnepkörben gyakorolt szokásairól áttekintő képet adni. A húsvétot váró és köszöntő szokásai közt kevés az olyan, amelynek elkülönülő felekezeti jellege lenne. Valamennyi gyakorolt szokás tartalmi kapcsolódásaival a keresztény hitvilág talajába ágyazódik.

ADORJÁNI RUDOLF
(közlő)

A KERESZTÚRKÖRI EGYHÁZKÖZSÉGEK VAGYONLELTÁRA A XVIII. SZÁZAD UTOLSÓ HARMADÁBÓL*

V. KÖZLEMÉNY

Két Kedei Filialis Ecclesiak. (151—159)

Anno 1733 Die 30ma Novembris. Visitatio celebratvan a' Kedei Filialis Ecclesiában¹, talaltattak Illyen Bonumai²;

Vagyon a' két Kede között való hegyen, a' két³ Kedei Unitaria Ecclesiaknak közös egy fa Temploma, körülötte a' Czinterem igen rongjosan talaltatott. A' Czinterem ajtón belől Nap keletre egy fából való Harangláb; mellyben vagjon egj Harang közös a' két Kedei Unitaria Ecclesiával. Vagyon ilyen irás rajta: *Isten dütsőségére a' Kedei Unit[aria] Eccl[esi]a öntette Fekete János idejében. 1723.*

Vagyon a' Kis Kedei Filianak, Kis Kede Falu között egj ágason, különös egy Harangotskája; illyen irás van rajta: *In Jesu ispes mea.*⁴

Vagjon Nagj Kedei Filialis Ecclesianak különösen egj ágason egj kis Harangja, mellyen semmi irás nintsen.

Vagjon a' Templomban a' Praedicalló Széken egj uj Székely Szőnyeg; A' Pulpituson két gjolts Kendő; egyiknek két vege fejtővel öltött; a másiknak a' két vege csipkés.

A szöveget gondozta és dr. Molnár István anyagának felhasználásával a jegyzeteket összeállította dr. Gaal György. A textiliák, felszerelési tárgyak, pénz- és mértekegységek magyarázata az 1. közleményben található.

¹ Az 1773. esztendő november havának 30. napján vizitáció tartatván a kedei leányegyházközségekben...

² javai

³ Kiskede és Nagykede

⁴ Jézusban a reménységem. (Ispe = spes)

Nagy Kedei Határon Rugonfalava felé fordulóban. Kert alatt, metr. 6. Vicinussa⁶ egy felől, a' Rugonfalva felől való vegiben egj darabig Rugonfalvi Czésar Sigmond, azon tul T[ekintetes] Fekete Daniel Uram; más felől fellyül T[ekintetes] Fekete Mihály Uram. Az Ecclesiajé.

Tanorok mellett, metr. 4. Vicinussa álló az Ország uttya, fellyül T[e]k[i]n[tete]s Fekete Daniel Uram. A' Cantoré.

Azon álló a' Sás mellett metr. 4. Vicinussa álló az Ország uttya, fellyül Imre Péter Uram, ennek vegiben egj kis szena fü. A Papé.

A' Tanorokba fellyül egj darab Szena fü Curr. 2. Vicinussa egj felől Farkasék zállagos szenafüve, más felől T[ekintetes] Fekete Mihály. Az Ecclesiajé.

Ugjan ott alább Curr. 6. Vicinussa Karaman Peter s Ambrus Gergely, oldalul a' Gyepü. Ebből öt szekérre való a' Papé, a' többi a' Cantoré.

A' Tanorok mellett Curr. 1. Vicinussa egj felől a' Pap Tanorokja gjepüje mellett járó ut, mas felől a' Cantor szantó föld. A' Papé.

A' Kús Kedei Határban

Rugonfalva felé fordulóban, Templom ösvenyinél egy darab szantó-föld, metr. 3. Vicinussa álló Vári Ferentz, fellyül Imre Péter Uram. Az Ecclesiajé.

Gagy felé fordulóban, Szenás Szegbe, Gyertyános veginél, metr. 5. Vicinussa egy felől álló Vári Ferentz, fellyül Palffi Mihály Uram Posteritassi földgyük. Az Ecclesiajé.

Zállagos alatt a' Falu adott az Unitaria Eccl[esián]ak egj darab szantó földet, metr. 6. Vicinussa álló Peterfi Hedviga Aszszony fellyül a' Falu közönséges Erdeje.

A Medesér felé forduló Határban Nyergeshago is Medeséri Határ Szely vicinitásában szantó es kaszáló, az szantó metr. 6. A' Kaszáló Curr. 1.

Signat Afnn]o Die ut Supra per Josephum Simo de Kús Solymos Juratum Notarium m[anu] p[rop]ria.⁷

Copia Literarum Legationalium de Flor[enis] Hung[aricis] Centum, a D[omin]ni quondam Sigismundo Farkas de N[agy]-Kede, Ecclesiis Filialibus Nagy et Kis Kedeinsium, pie legatis ac testatis⁸:

Mü Felső Dobofalvi Marothi Daniel és Szent Ersebeti Kádár Pál, mind Ketten N[eme]s Udvarhely Szék Filalissaban Keresztur Székben lakó Nemes Emberek, adgyuk ezen Testamentaria Dispositiorol⁹ irt Levelünket jóvendöbeli bizonyosagul mindeneknek akiknek illik, tudtára.

⁵ birtokok

⁶ szomszédja

⁷ Aláírva a fent megjelölt évben és napon kissolymosi Simo József hites jegyző által, saját kezűleg.

⁸ Másolat ama száz magyar forintról szóló hagyománylevélről, melyet a néhai nagykedei Farkas Zsigmond úr a Nagy- és Kiskedei Leányegyházközségeknek kegyesen lekötött és örökbe hagyott.

⁹ végrendelkezés' öl

quod in hoc A[nn]o praesenti 1780. Die 11ma Junii¹⁰, Nemes Kereszturffi Székben Nagy Kedében Nemes Farkas Sigmond Uram házánál létünkben mi előttünk önként való szabad akarattjából, noha beteg ágyban, mindazonáltal ép elmével, hagyá és legalá Farkas Sigmond Uram, Te-kintetes Kinosi Sándor Joseff Urnál Szász Forintokból álo adossagat, mind Interessivel¹¹ edjütt, a' Nagy és Kis Kedei Unitaria Ecclesiának, a' Kereszturfalvában, pénz fejében kiadott Tizenhárom Köből Buzát Interessivel edgyütt, mellynek a' mint mondotta Vékáját adta volna hat sustakban és egy polturaban, a' fenn említett Széki Szent Miklosi Unitaria Ecclesianak hagyá és legala mint maga és Testvér Ötse Nehai Farkas Ferentz tulajdon kereseteket. Melly dologrol adjuk ezen Testamentaria Dispositiorol irt Levelünket, a' mi igaz hitünk szerént, tulajdon Subscriptionk¹², és szokott Petsetünkélis meg erősítven. Datum A[nn]o, Die Locoque ut Supra¹³.

Felső Dobofalvi Marothi Daniel Nemes Kereszturffi Szeki az meg-irt Faluban Nemes Ember. L.S.

És Szent Ersebeti Kádár Pál. Nemes ember. L.S.

Correcta per Nos in Vocibus¹⁴: N[eme]s Farkas Sigmond Uram házánál. Praesentem Literum Testamentariarum Copiam, ex veris indubitatis et authentice emanatis suit originalibus, in omnibus suis Punctis et Clausulis, gemine et conformiter, absque diminutione et augmento, variationeque prorsus aliquali, per me descriptam, bona fide mediante, propriae manuum Subscriptione, usualisque Sigilli munimine testor. Josephus Simo Solymosi Juratus et Ordinarius S. Sedis Notarius m[anu] p[rop]ria. L.S.¹⁵

Notandum. Vagjon még egy küs Bennvaló örökség Nagy Kedében, a' Falu közepiben Borjukert nevezetű helyben in Vicinitatibus ab una N[agy] Kedei Karamán János, ab altera¹⁶ Nehai Farkas Simond és Ferentz Posteritassi¹⁷ Jozságok, mellyet Nehai Kús Kedei Várallyai György ex Acquisitis legált¹⁸ volt a' K. Kedei Unitaria Ecclesianak.

Szent Miklós (157—159)

Anno 1773. Die 30ma Novembris Visitatio celebratvan a' Sz[ent] Miklosi Unitaria Mater Ecclesiaban Mobile és Immobile Bonumai¹⁹ talattatanak e' Szerént:

¹⁰ hogy ebben a jelenlegi 1780. évben június 11. napján

¹¹ kamatjaival

¹² aláírásunk

¹³ Kelt a fent megjelölt évben, napon és helyen.

¹⁴ Kijavítva általunk, egyetértésben.

¹⁵ A jelen egyezséglevél másolatát az ő igaz, kétségtelen és hitelesen kibocsájtott eredetijéből minden pontjában és záradékában hasonlóan és azonosan, bármiféle rövidítés, hozzátoldás és változtatás nélkül egészében igaz hitem szerint leirtam és sajátkezű aláírásommal valamint szokásos pecsétemmel megerősítve tanúsítom hitelességét. Solymo i Simo József, a sz. vizsgálószerk hites és rendes jegyzője, saját kezűleg. (Pecsét)

¹⁶ ab una... al altera — egyik... másik oldalról

¹⁷ utódai

¹⁸ szerzett birtokaiból hagyott

¹⁹ ... Unitaria Anyaegyházköztségben ingó és ingatlan vagyonai..

Vagyon egy igen régi Kő Templom, Nagy Nyugott felől a' Mezőn, egyéb Czinterem nints mellette, hanem a' Pap Jozzága betüje Nap keletről bele ütközik. Ezen kívül Nap nyugotra minden bé kerítés nélkül vagyon egy kiss dombon egj Kő Torony, az is igen régi. Ebben vagyon Két Harang. Egjikenis semmi irás nintsen; hanem a' Nagjobb Harangon az agján áll Kereken Sinorozas vagjon.

Az Ur Asztalára való Edények

Vagyon egyhoszszuko viragos arannyas ezüst Pohar. Ket on Tangjér; edgyiken ezek a' betük vadnak irva: *E o N.M.* Vagyon egy ón Kanna, ilyen irás kívül az oldalán: *G.D. 1676.* A' fedelinek a' belső felin: *MAV.*

Vagyon egy hamukás Len Abrosz. Egy kotzkás Len Abrosz. Egy kék selyemmel varrott gjólts Kendő. Egy zöld sellyem ruha; más kék sellyem ruha; egj tarka kékes s' arannyas sellyem ruha. Egj veres fejtővel öltött kender Kendő. Egy kék fejtővel varrott lyukatos kender Kendő. Egy Patyolat a' Szelin szkofiummal sinorozott ruha. Egj mint egy sinoges Láda; ebben vadnak az Eccl[esi]a Jovai.

Vagyon a' Pap Házban két Fogas, két Pad.

Allodiaturak

Medesér felé Forduló Határban. Forrás tövissehelyben metr. 4. Vicinussa áll Lukatsi Györgj, fellyül Pap Mihály földgjök. Templom számára való.

Kertre menőben metr. 5. Vicinussa áll Vitalius Györgjné gyermekei, fellyül Lukatsi Györgj Szanto földök. A' Papé.

Falura jövőben metr. 3. Vicinussa áll Tiboldi András, fellyül Ferentzi Mihály Uram földök. A' Papé.

Somályban a' Patak mellett metr. 5. Vicinussa áll Buzás Mihály, fellyül Sz. Annai Daniel. A' Papé.

Ugyan ott fellyebb Hoszszu Somályban metr. 5. Vicinussa áll Sz. Annai Daniel, fellyül Farkas János Szantó földök. A' Papé.

Ugyan azon Völgyben fenn a' Medeséri Utnál, metr. 6. Vicinussa áll Mirtse György, fellyül [. . . . .]. A' Papé.

A Sásban van egy darab Széna fü, Curr. 6. Vicinussa küllyel Sz. Annai Daniel, belől a' Gyepü. A' Papé.

Rugonfalva felé Fordulóban

Templom számára való dezmás föld a' Falun fellyül. metr. 6. Vicinussa áll Tibodi András, fellyül Buzás Mihály.

A' Hágoban metr. 4. Vicinussa áll Lukatsi János, fellyül Vári András földök. A' Papé.

Az Erdő alatt egy darab szanto föld, metr. 6. Czigányné hegyire megjen veggel, vicinussa mindenik felől Medeséri Kússebb Márton István. A' Papé.

Patak Között metr. 8. Vicinussa áll Ujfalvi T. Kováts János Uram, fellyül Pap Mihály Szantó földök. A' Papé.

Ropóban metr. 16. vicinussa alól Tibodi András, fellyül Szalántzi Ur Szanto földé. A' Papé.

Kertre menöben, metr. 6. vicinussa alól Tibodi András, fellyül Far-
kas János, A' Papé.

Ugyan ott a' Kedébe menö ut mellett egy kender föld, metr. 2.
vicinussa alóll az ut, fellyül Sófalvi István. A' Papé.

Huszados földek Templom Számára valók, Kede Völgyében minden
második esztendőben egy forint a' Taxája²⁰, akár Szántják, akár meg
étessék.

Vagjon a' Papság Csürkertjin hatul egy darab Kert, szilvás egj ré-
sze. Templom Kertinek neveztetik; vicinussa küllyel Várallyai András,
bellől is Várallyai András.

Signata A[nn]o Die ut Supra per Josephum Simo de Kis Solymos
Juratum Notarium m[anu] p[rop]ria.

Anno 1781, Die 22da 9^{bris} Lévén Szent visitatio a venerabilis Szent
Miklosi Unitaria Ecclesiaban szabad tulajdon magam jó akaratabbol prae-
sentibus legalok és testalok²¹ a' venerabilis Sz[en]t Miklosi Unitaria Ecc-
lesianak fő képpen pedig romlando félbe levö Templom epittésére 50 öt-
ven M[agyar] forintokat úgy hogyha mostanság holtam törtenik akar mi
nével nevezendő bonumaimbol e mobilibus²² tudniillik, ha anyi erő
találatik a Szent Ecclesia meg vehesse vigore praesentium, ha pedig mo-
biliám annyit nem érnének ex acquisitis terrenis²³ az irt ötven M[ag-
yar] forintokig bonificaljak Succesorim²⁴, ha pedig Isten életemnek ked-
vez kész pénzül bé fizetni magam kívánom, ha pedig templomnak és Pa-
rochiának változása lenne ugyan hagyom és légáлом ezen ötven M[ag-
yar] forintokat, hogy egyenesen az Unitarius Atyafiak[na]k Suffragáljon²⁵.
Dat[um] Szt. Miklos A[nn]o et Die Supra ad Parochiali²⁶.

Szent Leleki Pakot Josef Nemes Udvarhely Széknek hités Asses-
sora²⁷ m[anu] p[rop]ria.

Székely] Keresztur (165—169)

Anno 1773. Die 1ma Decembris Sancta Visitatio celebrata in Ecclesia
nostra Sz. Kereszturiensi; ubi Bona Ecclesiae Mobilia et Immobilia re-
perta Sunt Sequentia²⁸:

²⁰ bére

²¹ e jelen levélben törvényesen adok és hagyok

²² javaimból

²³ a szerzett földekből

²⁴ kártalanítsák utódaim

²⁵ szolgáljon

²⁶ Kelt Szent Miklóson a fenti évben és napon a parókia helyiségében.

²⁷ ülnöke

²⁸ Az 1773. év december havának első napján sz. vizitáció tartatván a mi
székelykeresztúri egyházközségünkben, amikor az egyházközség következő ingó és
ingatlan javai találtattak; A székelykeresztúri egyházközségre vonatkozó adatokat
feldolgozza, kiegészíti dr. Molnár István *Adalék a székelykeresztúri unitárius egy-
házközség történetéhez* (Keresztény Magvető, 94. évf. (1988) 1. sz. 24—37. l.) című
tanulmánya.

Templom nintsen, el vétettétvén regi Templomunk most csak nem régiben a' Romano Catholikusoktól minden appertinentiaival²⁹ Edgyütt³⁰; Hanem vagyon a' Patalfalvi Mihály Atyánkfia Jozságán egy ágason egy kis Harang, melly a' Templomnak el vétele után vétetett az Unitaria Ecclesiatól Ötven nyóltz ronas³¹ Forintokkal; vagjon illy irás rajta: *Venite laudate Dominum. 1773.*³²

Az Ur Asztalára való Eszközök

Vagyon egy kiseded sima, a' szádánál arannas, ezüst Pohár. Egy virágos réz pléh fejéren onoztatott Tángyér. Egy, keresztelésre való lábas ön Pohár, ilyen irás vagjon rajta: *Fazakas István és Dersi Judith Collatumok.*³³

Vagjon egj gyóltz Abrosz, a közepin hoszszan fekete sellyemmel egyes kötéssel, egyébütt is egészszen fekete sellyemmel virágoson és lyukatoson varrott, a' Két vége rojtos. Egy, a' közepin virágos kötéses, a' végin rojtos kender Abrosz. Egy veress fejtös Kender Abrosz. Egy a szegeletin ezüst arany szkofiummal elegjesen varrott Patyolat Keszkenő. Más arany szkofiummal a' szegeletin varrott Patyolat Keszkenő. Egy, a' két végin keresztül arany ezüst Szkofiummal, veres és kék sellyemmel elegjesen varrott Székely gyóltz igen szép vékony ruha. Egj körös körül arany szkofiummal, zöld, kék, veress Sellyemmel elegjesen virágokkal varrott és sinorozott len gjóltz ruha. Egy karmasin sellyemmel és szkofiummal elegjesen virágoztatott Len gjóltz Kendő. Egy tótos veress fejtös gyapotas Kendő, edgjik végin van varra: 1758. Egy kis Len gjóltz Abrosz, igen viseltes, sok irás vagyon rajta varva.

Vagjon a' Papság Házában két Pad, Asztal mellé való. Két karos Fogas. Egy Pohár Szék. Fába rakott három üveg Ablak.

A Mesterség Házánál vagyon Két Pad, Két karos Fogas, fába rakott két üveg Ablak.

A' Parochiak Fundussai³⁴ mikeppen Szerezttetenek, im ez a Contractualisnak Copiaja³⁵:

Mü Udvarhelyi alias³⁶ Kereszturfi Széki Szent Ersébeti idösb Szakás György, Kereszturfi Széknek hites Assessora, és Medeseri Jeddí Jóseff az Erdélyi Törvényes Királyi Táblának Iró Deakja és hütös Notariussa, mind ketten Nemes Emberek. Adgjuk tudtára mindeneknek a' kiknek illik, mind mostaniaknak, mind követekezendőknek ezen Levelünknek rendiben! Quod in Anno Praesenti 1767. Die 26ta Octobris³⁷, már em-

²⁹ tartozékaival

³⁰ Az elvétel 1767-ben történt, körülményeit leírja Orbán Balázs *A Székelyföld leírásában* (I. köt. 1868. 24. l.), s onnan tudható meg, hogy 1782-ben építettek az unitáriusok új templomot. Az 1792-ig elhúzódó építkezés részletei dr. Molnár István előbbi tanulmányából ismerhetők meg.

³¹ helyesen: Rhénes

³² Gyertek, dícsérjétek az Urat. 1773.

³³ adománya

³⁴ telkei, birtokai

³⁵ szerződéses (levélnek) másolata

³⁶ azaz

³⁷ Hogy a jelenlegi 1767. év októberének 26. napján

litett Udvarhely alias Kereszturfi Székben Kereszturfalvában, a' Patakfalvi András Uram ö Kegjelme Nemes Házánál létünkben, jövének mi előnkben egj részről T[e]k[in]t[ete]s N[em]z[ete]s Bethfalvi Marothi György és Tartsafalvi Pállffi Sigmond Uraimek ö Kegye[m]ük, ugj mint Kereszturfi Széki Unitaria Ecclesiaknak Fő Curatorai³⁸, és azon Kereszturi Unitaria Ecclesia Commembrumaj³⁹, és ugjan Kereszturfalvába lakó Fazakas István, azon Kereszturfalvi Unitaria Ecclesija Curatora, azon Ecclesia képében; más részről, ez ide alább irt Seméllyek, ugjmint:

Nyujtodi Daniel, Fodor Daniel, Csifó Josef, Kováts Boldisár, idősb Dersi István, Fodor András, idősb Simo Györgj, Dersi Mihály, idősb Major Györgj, Csifó András, Baszarath György, Rátz Salamon, iffiabb Simo Márton, idősb Balog Janos, Középső Fodor István, üdösb Simó András, üdösb Kerestely András, küsseb Simo Gergelly, Márkos János, Györfi János, Patakfalvi Mihály, Nehai Major Mihály özvedje; Buh Borbára, Patakfalvi András, Major János, üdösb Csifó István, Fodor Ferentz, Lörintzi Györgj, középső Fodor János, üdösb Simó István, Csoma Sigmond, középső Simó János, Fodor Sigmond, üdösb Fazakas István, Baszarath Ferentz, középső Simó Péter, Kálmán Moses, középső Boros alias Hegyi András, küssebb Simó András, Györfi Pál, Palfi Gergelyné Sofia, Hegyi Joseff, Farkas Pál, üdösb Simó Márton, Bontz András, Nyujtodi János, Borbély András, Csifó Thamásné Kristóf Anna, üdösb Buzás János, Fodor Péter, iffiabb Major Györgj, Sofalvi Pál, nehai Sofalvi István özvedje Fodor Judith, Nagy Josefné Györfi Kata, Bihari Josefné Györfi Ilona, Fenyédi János, Sófalvi Péter, Csifó Mihály, Csifó Ferentz, Lörintzi János, Kálmán Jánosné Szabó Sára, Sófalvi János, az küssebb Sófalvi András, üdösb Simó Péter, Borbély János maga és Ötse Borbély István kepiben, minnyajon Kereszturfalvi Nemes Személlyek. Nem külömben Kováts Samuel, Borbély Ferentz, Horváth Istvánné Szász Judith, Szent Györgji Moyses, Kováts György, Kováts János, Biró Andrasné Dersi Annok, mostan Keresztur Varossaban lakók, és minnyajon Kereszturfalvi Possessorok. Kikis mi előttünk jelentének és tönek ilyen Perennalis Fasiot⁴⁰:

Minnyajon esett értesekre, mikeppen az említett Kereszturi Unitaria Ecclesiától tsak mostanában Templomok Harangokkal, Parochilis ket Fundusokkal, s külső Appertinentiaval egjetemben el vétetvén s' el foglaltatván, és a' Romano-Catholicusoknak által adattatván, már semmi helyye azon Ecclesianak, mellyen Isten Dütsöségere és Szent Tiszteletére valami alkalmatosságot készithetnének, Papjok[na]k s' Mesterek[ne]k is lakásokra építést tehetnének, nintsen; hanem mostanis más Keresztény Felebarattyok[na]k hatók [Recte: hátok] megett, azoknak engedelmekből szoronganak; Söt Isteni Tiszteletek folytatásais nagj el viselhetetlen alkalmatlansággal vitethetik végben. Melly hogy tovabrais ugj follyon lehetetlen, mellyet szivbeli sértődés nélkül akármelvy Kereszténynek nézni sem lehet. Kihez való képest, lévén a' Falunak Keresztur falvának a' Falu alsó vége felé Fiatfalva felől való felinn egj köz pusza helyye, mely a' Falu több Köz helyyei fel osztásakor osztatlan maradott volt. Melly[ne]k Vicinussa egj felől a' mellette alá folyó Patak, mely Gagy Patakának

³⁸ (fő)gondnokai

³⁹ tagjai

⁴⁰ örök kötést (elkötelezést)

hivattatik, egj darabig azon aloll azon helyböl Szövérdi Ferentznek adattott Rész, mellyet most bir Titt[ulatus]⁴¹ Septeri Fogarasi János Uram ö Kegj[e]lme; azon alöll vizont a' Gagj Pataka. Más felöll, ugjmint Fiatfalva felöll, a' Patakfalvi Mihály és András ö Kegy[e]l[me]k helyyek, melly ezen helytől mostan kertel vagjon meg külömböztetve. Ezen köz pusztá helybeli Részeket azért, a' már Specificalt⁴² személyyek személy sz[e]rint. ki ki a mi Részek abból Secundum numerum Sessionum obvenial⁴³ egeszzen, magok Istenes indulattyokból, keresztenyi buzgoságból, szabad jó akarattjokból, senkitölis nem kénszeritetvén, az említett Unitaria Ecclesianak per manus⁴⁴ által adák örökkösön, irrevocabiliter⁴⁵ semmi Just⁴⁶ továbbá magoknak abban nem réservalván⁴⁷ oly declaratioval⁴⁸, hogy azon részekre cedalandó⁴⁹ részt azon Ecclesia a' több Részektől sequestraltatván⁵⁰, birhassa in perpetuum⁵¹ békességesen; ha midön arra mód adatik, azon helyre Templomot Isten Dütsöségére, Papnak a' Mesternek lakó Házakot, s' egyéb megkivántató Epületeket épithessen, semmi egjéb állapotra ne is fordittassék, masokkal neis inhabitaltathassék⁵²; Senkinek el ne tserélhessék, s egjéb akarmi szín és Pr[ae]textus⁵³ alatt másnak által ne adattathassék. Mellynek örökkösen valló megállására obligálák⁵⁴, minnyajan a' fenn Specificalt Személyyek külön külön magokat, és minden Posteritássokot⁵⁵ kezek be adása alatt, egj hogy senki ö közüllök magok vagy Posteritassok, ezen Örökös Transactiot⁵⁶, azokrol irott ezen Contractusunkot violalhassa, hanem in perpetuum observalni⁵⁷ tartozzék. Mellyet irtunk meg miis a mi igaz hitünk Sz[e]r[i]nt, usualis⁵⁸ petsetünk es tulajdon subscriptionk⁵⁹ alatt ki adván.

Datum Anno Die Loco que supra notatis. Correcta per nos Judices Jiidem qui Supra⁶⁰.

Szent Ersebeti idösb Szakáts Gyorgj m[anu] p[rop]ria.

N[agyságo]s Kereszturfi Szeknek hütös Ass[es]ora. L.S.

Medeseri Jeddi Joseff m[anu] p[rop]ria.

Az Erdellyi Törvényes Kirallyi Tablaknak Iro Deakja és hütös Notariussa. L.S.

Melly Contractust ex ipsis veris Originalibus, hogy absque ulla di-

⁴¹ címzett — az illetőt megillető címek felsorolása helyett

⁴² felsorolt

⁴³ a telkek száma szerint jut

⁴⁴ kezébe

⁴⁵ visszavonhatatlanul

⁴⁶ jogot

⁴⁷ nem tartván fenn

⁴⁸ nyilatkozattal

⁴⁹ jutó

⁵⁰ elkülönítvén

⁵¹ örökkösen

⁵² ne is lakhassanak ott

⁵³ ürügy

⁵⁴ kötelezék

⁵⁵ utódukat

⁵⁶ egyességet

⁵⁷ szerződésünket ne sérthesse meg, hanem mindörökre tiszteletben tartani

⁵⁸ szokásos

⁵⁹ aláírásunk

⁶⁰ Kijavítva ugyanazon bírák által, mint fent.

minutione, auctione et variatione de verbo ad verbum le irtam legyen, arro adom ezen kezem írását fide mea mediante, tulajdon subscriptiom alatt. In Aedib[us] Parochialib[us] maporib[us] Eccl[esi]ae Unitariae Sz. Kereszturiensis. Anno D[omi]ni 1773. Die 1ma Decembris⁶¹.

Josephus Simo de Kis Solymos Sanctae Sedis Unitariorum.
Keresztus Juratus et Ordinarius Notarius m[anu] p[rop]ria.

Allodiaturak

A' közönséges mezők és Erdők fel osztásakor az Exmissus Commissariusok⁶² által adattanak a' Reformata es Unitaria Ecclesiae Számára, melyet Papok, Mesterek birnak a' következendő nyilak:

1mo: Az A[lsó] Boldogaszszonyfalva felé való Határban Görgényben egy Nyil, közös. Vicinussa Sollymos felől Titt[ulatus] Pataki és Tisza Uraimék reá járó földök; hatul oldalul a Fodor Fiak Nyila, hoc norando⁶³ hogy a' belső vége szélyesebb.

2do: Hegy megett egy darab ki szakadt rész, melyet a két fenn nevezett Ecclesia Mesterei birtak.

3^{uo}: Szarka Aszóban az Hágdoson fellyül egy darab föld; vicinussa alól Györfi Pál és Csoma Sigmond[na]k felesége jussan való földe, fellyül a' Gyepü hely.

4to: Ugyan ott más darab, Vicinussa alól General Matskási Ur Posta János nevü Sellére és Pálfi Gergellyné, fellyül Csere Musdaj nevü hely.

5to: A Szöllő felől ugjan Szarka Aszóban egy darab, alóll oldalul a Csifó Fiak jussa, kereken alá jö, és ott rea rugolag vicinussi Biró András, Simó András a' Lörintzi Szöllejekig.

6to: A nagy Bükbe egj nyil erdő, vicinussa hazul felől⁶⁴ a Szabadságé, küjjel Timafalvi Kovats Josefé.

7mo: A Csere oldalban két nyil, Czigány bértz taján.

Fiattfalva (177—178)

Anno 1773. Die 1ma Decembris Sancta Visitatione celebrata in Eccl[esi]a Unit[aria] Fiattfalviensi Bona Eccl[esi]ae Mobilia et Immobilia reperta, sunt serie sequenti conscripta:

Vagyon egy Kő Templom, melly a' Reformatusokkal Köz lévén, a' Két Ecclesia alternatim⁶⁵ Szokott belé jární. Körülötte sasba rakott deszka Czinterem, mellynek az Unitaria Ecclesia része jó, a' Reformatusoké puszta. Ezen Templomnak a' Nap nyugott felől valo véginek tetejin vagjon egj kis Harangláb, mellyben vagjon két Harang, edgjk a' Reformatusoké, másík az Unitariusoké, az Unitariusokén vadnak ilyen betük: *I.N.R.I.T.V.* 1665.⁶⁶

⁶¹ Mely szerződést magáról az eredetiről, hogy minden kisebbítés, hozzátoldás és változtatás nélkül szóról szóra leirtam legyen, arról adom ezen kezem írását hitem szerint, tulajdon aláírásom alatt. A székelykeresztúri unitárius egyházközség nagyobbik parókiális épületében az Ur 1773. esztendejében december 1. napján.

⁶² Kiküldött biztosok

⁶³ ennél megjegyzendő

⁶⁴ a haza felé (a falu felé) eső részen

⁶⁵ felváltva

⁶⁶ I[esus] N[azarenus] R[ex] I[udeorum] T.V. 1665. (Nazareti Jézus, a zsidók királya. T.V. — valószínűleg az adományozó nevének kezdőbetűi.)

Az Ur Asztalára való Edények

Vagyon egy lábas srofon járó Ezüst Pohár, a' lábán való gombja s' száda arannyas; vagjon ilyen irás rajta a' felső karimáján kívül: *Udvarhelyi Székben Kereszturi Unitaria Ecclesianak conferalta*⁶⁷: K.A. Ennek fedésére való egy kis ezüst Tángyér. Vagyon egy ejteles Ön Kanna fedeles, mellynek oldalán van rajszolva egy oroszlány kép kardot tart a' lábával, ilyen irás rajta: *Kereszturi Major Mihálly. 1641.* Más ön Kanna fedeles, egj ejteles, ilyen irás van rajta: *Fiat[falvi] Unitar[ia] Eccl[esi]a Pohára. 1694.* Harmadik ön Kanna fedeles, fél ejteles, sima, nints semmi irás rajta. Egy ön Tángjér. Egy gjöngj házas Kés. Ezek vadnak az Ecclesiának egj, egj Singes Ládájában. A' melly mellett vagyon egj kis Alamisnas Láda.

Vagyon egy körül csipkés kék s' veres fejtövel himes Abrosz két szejből álló, mint egy másfél ölni hoszszu. Egj veresses gjapotas három szélly. Abrosz. Egj két szélly kamukás Len vászon Abrosz. Egj, Pap Székre való kamukas szakadozott egj szép Abrosz. Kendő n[um]ero 4. egj nyomtatásos, Kettő fejéres; egj kék sellyemmel varrott gjöls Kendő, a' mellyen ilyen irás vagyon varva *N. Kálmány Mihályné, Menyhért Judka.* Három ruha. Kettő szkofi[u]mos veres Sellyemmel elegyesen varva. Egy lang szín sellyem ruha. Két Székely Szönyeg, edjik van a' Praedicallo Széken. Egj fa Palatzk fa srofos fedelü, onos a' száda, egj ejteles. Egj négj köblös Szúszék.

A Mesterség Házban vagjon egy Asztal, Két Pad.

Allodiaturak

A' *Felső Határon.* A' Csere oldalon vagyon egy negyedfél vékás szántó föld, vicinussa fellyül Imre Mihaly, alóll Dersi Istvan szántó Földök.

Magjaros dombja vegiben vagyon egy buglyára való Kaszáló, Vicinussa az erdő felől a' rá járó szántó földek, a' Falu felől pedig a' Fodor Janos Szena füve.

A' *Közepső Határon.* Fal Bükk alatt vagjon egy négj vekás szántó föld; Vicinussa fellyül az Erdő, alóll Dersi István szántó földe.

Lentzi mellett vagyon egy kis bokros Pallag. Vicinussa fellyül Györffi Györgj, és Barabás Thodor, alóll Sofalvi János.

Az *Alsó Határon.* Egres ut Padján vagjon egj hat vékás Szántó föld. Vicinussa fellyül Fazakas Sigmond, alóll Varró Peter földök.

A Rét előtt vagjon egj darab Szena fü, Curr. 2. Vicinussa Küjjel Mika János, Varró Mihály, Csiki Mihály, Hadnagy Miske Sigmond Ur Szena füveik a' Szántó földjök; belső Vicinussa Haller Sandor, Szena füve.

Signata per Josephum Simo de Kis Solymos Jur[atum] Not[arium] m[anu]p[ro]pria.

⁶⁷ adományozta

GELLÉRD IMRE

AZ EMBER

Zsolt 8,5

Az isteni alkotás nagyszerűségét semmi sem igazolja fényesebben, mint maga az ember. Nincsen olyan tökéletes gépezete a technikának, mint az emberi test. Nincsen olyan csodálatos alkotó képessége a természeti világnak, mint két karunk ereje. Nincsen olyan tündöklő csillag az égen, mint két szemünk fénye. Nincsen olyan elbűvölő szépsége a tavasznak, mint egy boldogságot sugárzó, mosolygós emberi arc. Nincsen olyan kristálytisztá harmatcseppje az ébredő mezőnek, mint egy őszinte fájdalom fakasztotta könnycsepp. És nincsen olyan varázslatos muzsikája a természetnek, mint amikor a szeretet összhangzatos melódiáját játssza az emberi élet orgonáján.

A teremtés önmagában csak félig befejezett isteni mű. Ehhez kapcsolódik még a megtartás és ennek folyamán az állandó tökéletesítés. Szükséges-e felsorolnom azokat a kézzelfogható életmozzanatókat, amelyek a legelvakultabb embernek is híven megmagyarázzák, hogy van gondviselés és megtartás. Egy arany kalászba szökkent búzamező, egy ébredő hajnal, egy felgyógyult beteg, egy megvigasztalódott szív, egy szóval a létnek minden egyes mozzanata mind az isteni megtartás mellett bizonyít.

Ez a megtartó és tökéletesítő gondviselés az emberrel, mint a legértékesebb isteni alkotással szemben, különösképpen nyilvánul meg. Erről tesz bizonyosságot a zsolttáríró is alapigénk szavaiban: „Micsoda az ember, hogy megemlékezel róla?“ Mint egy félig érett gyümölcs a fán, a zsolttáríró lelkén is ott csüngött egy kérdés, amire nem tudott kielégítő választ adni. Láttá és tapasztalta az ember felsőbbrendűségét a világ teremtményeivel szemben; hitte, hogy az ember különös viszonyban van az alkotó Istennel; sejtette, hogy Isten ezt a nagyszerű lényt valami nagy elhivatással bízta meg, csak azt nem tudta, hogy mindez miért van? Kinek tartja és mire hívta el Isten az embert? Amit a zsolttáríró csak sejtett, azt próbáljuk mi megkeresni. Kérdezzük hát mi is önmagunktól, kicsoda az ember? „Az ember lelkes állat“, „Az ember a világ csodája“, „Az ember társas lény“. Még sok ilyen szállóigévé vált mondást sorolhatnánk fel, amely mind arra törekszik, hogy az embert határozza meg egy mondatban. Számtalan sok bölcs, tudós fürkészte az embert, igyekezett eme csodálatos lényt megismerni, osztályokba sorolni természetét, faja, testalkata, lélekalkata szerint. A középkori bölcsek négy nagy csoportba sorolták az embert, az újkoriak még többre. Asztrológusok a mennybolt csillagzata szerint, orvosok a csontrendszer alapján. Politikusok a